



خانواده و نقش آن در پیشگیری از اچ آی وی / ایدز و عفونت های آمیزشی

مرکز مدیریت بیماری های واگیر

جلد اول

۱۳۹۱

سرشناسه: نوری، ربابه، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور: خانواده و نقش آن در پیشگیری از اچ‌ای‌وی/ ایدز و عفونت‌های آمیزشی/ نگارش
ربابه نوری؛ گروه کارشناسی عباس صداقت، نوشین فهیم‌فر؛ زیر نظر محمد مهدی گویا؛ ویراستاران (به
ترتیب حروف الفبا) لیلا رجایی، زهرا رجب‌پور، سعیده زاهدانارکی؛ به سفارش مرکز مدیریت بیماری‌های
واگیر.

مشخصات نشر: تهران: مهرراوش، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ج ۱، ۱۷۶ ص

شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۱۰-۷۷۸-۱؛ ج ۱: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۱۰-۷۸۸-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتاب حاضر با حمایت دفتر نمایندگی صندوق جمعیت ملل متحد (UNFPA) منتشر شده است.

موضوع: ایدز در جوانان - پیشگیری

موضوع: ایدز - پیشگیری - جنبه‌های روان‌شناسی

موضوع: والدین و نوجوانان

موضوع: خانواده - بهداشت روانی

شناسه افزوده: گویا، محمد مهدی، ۱۳۳۲، ناظر

شناسه افزوده: ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر

شناسه افزوده: صندوق جمعیت ملل متحد، نمایندگی (ایران)

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱ ر۸۵/۳۹۴۴۴

رده‌بندی دیویی: ۶۱۶/۹۷۹۲۰۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۷۲۸۷۹

خانواده و نقش آن در پیشگیری از اچ‌ای‌وی/ ایدز و عفونت‌های آمیزشی (جلد اول)

نگارش: دکتر ربابه نوری - عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی

گروه کارشناسی: دکتر عباس صداقت، دکتر نوشین فهیم‌فر

زیر نظر: دکتر محمد مهدی گویا

ویراستاران (به ترتیب حروف الفبا): لیلا رجایی، زهرا رجب‌پور، سعیده زاهدانارکی

ناشر: مهرراوش

چاپ و صحافی: بهرام

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۱۰-۷۷۸-۱

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

شابک جلد ۱: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۱۰-۷۸۸-۱

این مجموعه به سفارش مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر و با حمایت دفتر نمایندگی صندوق جمعیت
ملل متحد (UNFPA) تهیه گردیده است.

مطالب این کتاب لزوماً بیانگر دیدگاه صندوق جمعیت ملل متحد نمی‌باشد.

فهرست مطالب

صفحه

مقدمه	۱
بخش اول - خانواده و اهمیت آن در پیشگیری از رفتارهای پرخطر مرتبط با اچ آی وی و عفونت های آمیزشی	۵
بخش دوم - تفکیک نیازها از خواسته ها / تفکیک ارتباط و انضباط	۳۱
بخش سوم - کارکردهای خانوادگی سالم	۵۳
بخش چهارم - ارتباط با فرزندان در خانوادگی سالم	۸۱
بخش پنجم - ساختار خانوادگی سالم با تاکید بر ارتباط والدین و نوجوانان	۱۰۵
بخش ششم - اختلالات شایع دوران کودکی و نوجوانی	۱۳۵

مقدمه

اچ‌ای‌وی/ایدز به عنوان یکی از چالش‌های بزرگ هزاره سوم، با سرعت در حال شیوع و گسترش است.

این بیماری با مبتلا کردن بسیاری از افراد در مهم‌ترین دوران زندگی خود، موجب چالش‌های بهداشت عمومی، اقتصادی و اجتماعی شده و به عبارتی کلی‌تر پیشرفت و توسعه جوامع را به خطر می‌اندازد.

عفونت اچ‌ای‌وی یک عفونت ویروسی است که با مختل کردن عملکرد و متلاشی کردن نوعی از سلول‌های مسرول ایمنی بدن به نام گلبول سفید منجر به نقص دستگاه دفاعی بدن انسان می‌شود و باعث بیماری مزمنی می‌شود که تا پایان عمر ادامه خواهد داشت. ویروس ایدز به دلیل اختلال پیشرونده در عملکرد سیستم ایمنی، فرد را مستعد عفونت‌های شدید و بعضی از انواع سرطان نموده و نهایتاً منجر به مرگ بیمار خواهد شد.

اولین مورد ابتلا به اچ‌ای‌وی در ایران در سال ۱۳۶۵ گزارش شد. از آن پس تا سال ۱۳۷۴، موارد شناخته شده افزایشی اندک و تدریجی داشت. در سال ۱۳۷۵ با شناسایی همه‌گیری در برخی از زندان‌های کشور موارد شناخته شده به یک‌باره افزایش چشم‌گیر یافت. لازم به ذکر است که تشخیص این بیماری فقط با آزمایش خون (آزمایش اختصاصی) بوده و بنابراین نمی‌توان از ظواهر فرد به بیماری وی بی‌برد.

اچ‌ای‌وی از سه راه عمده منتقل می‌شود:

۱. انتقال از طریق خون و فرآورده‌های خونی آلوده: فرو رفتن سوزن آلوده به خون فرد بیمار به بدن فرد سالم، استفاده مشترک از تیغ، سوزن خالکوبی، وسایل حجامت و ... آلوده، استفاده از سرنگ مشترک توسط مصرف‌کنندگان تزریقی مواد مخدر.

۲. انتقال از طریق تماس جنسی: هرگونه تماس جنسی محافظت نشده، به‌طور بالقوه خطر انتقال اچ‌ای‌وی و سایر بیماری‌های آمیزشی را دارد.

۲ / خانواده و نقش آن در پیشگیری از اچ‌آی‌وی/ایدز و عفونت‌های آمیزشی

وجود شرکای جنسی متعدد و روابط جنسی حفاظت نشده احتمال انتقال ویروس را افزایش می‌دهد.

۳. انتقال از مادر به کودک: احتمال انتقال اچ‌آی‌وی در دوران بارداری، زایمان، و یا در هنگام شیردهی از مادر به کودک وجود دارد.

ویروس عامل ایدز از طریق تماس‌های عادی مثل کارکردن با یکدیگر، هم‌صحنه شدن، دست دادن، بوسیدن، استفاده از حمام عمومی، استخر و توالیت، عطسه، سرفه و نیش حشرات سرایت نمی‌کند.

راه‌های پیشگیری از انتقال اچ‌آی‌وی/ایدز:

- پیشگیری در تماس‌های جنسی پرخطر:

- عدم استفاده از وسایل مشترک نوک‌تیز و برنده مثل تیغ، سوزن‌های خالکوبی، تاتو و غیره؛

- عدم استفاده از سرنگ مشترک در تزریقات به خصوص در مصرف‌کنندگان تزریقی مواد مخدر؛

- پیشگیری از تماس با خون و فرآورده‌های خونی؛

- پیشگیری از انتقال ویروس از مادر مبتلا به کودک.

شایع‌ترین راه انتقال این بیماری در جهان از طریق "ارتباط جنسی" است ولی در ایران شایع‌ترین راه انتقال تاکنون، استفاده از سرنگ و سوزن مشترک در معضادان تزریقی بوده و مردان بیشتر از زنان مبتلا شده‌اند، اما با توجه به گسترش سوء مصرف انواع مواد روان‌گردان و الکل، احتمال تغییر الگوی انتقال از اعتیاد تزریقی به سمت ارتباط جنسی محافظت‌نشده در کشور ما نیز دور از ذهن نمی‌باشد.

گروه دیگر از بیماری‌هایی که از طریق ارتباط جنسی محافظت‌نشده قابل انتقال هستند، عفونت‌های آمیزشی می‌باشند. عفونت‌های آمیزشی (STI) یکی از شایع‌ترین علل بیماری در جهان بوده و صدمات زیادی از نظر اقتصادی و اجتماعی در بسیاری از کشورها وارد می‌نمایند. گفته می‌شود در کشورهای در حال توسعه عفونت‌های آمیزشی یکی از ده علت شایع مراجعه به مراکز درمانی

است. از عوارض این بیماری‌ها می‌توان به عقیمی و نازایی، زایمان زودرس، مرده‌زایی، به دنیا آوردن فرزند معلول، ایجاد صدمات قلبی و عصبی و حتی مرگ و میر اشاره کرد.

ظهور و گسترش عفونت اچ‌آی‌وی و ایدز، کنترل عفونت‌های آمیزشی را دشوارتر نموده است. بین عفونت‌های آمیزشی و انتقال اچ‌آی‌وی ارتباطی نزدیک وجود دارد. راه‌های انتقال عفونت‌های آمیزشی و ایدز مشابه است و جمعیت‌های در معرض خطر نیز تا حدود بسیار زیادی مشابه‌اند. از طرف دیگر وجود یک عفونت آمیزشی احتمال ابتلا به ایدز را افزایش می‌دهد به طوری که احتمال انتقال اچ‌آی‌وی در زوجی که یکی از آنها هم‌زمان به یک عفونت آمیزشی مبتلاست ۱۰ برابر بیشتر از زمانی است که هیچ‌کدام از دو طرف، مبتلا به عفونت آمیزشی دیگری نباشند. بنابراین کنترل عفونت‌های آمیزشی بخصوص در جمعیت‌های در معرض بیشترین خطر، یکی از برنامه‌های کنترل ایدز خواهد بود.

عفونت‌های آمیزشی عفونت‌هایی هستند که از طریق تماس مستقیم فرد با فرد دیگر منتقل می‌گردند. بیش از ۳۰ عامل بیماری‌زا شناخته شده که قادرند از طریق تماس جنسی منتقل شوند. این عوامل شامل ویروس‌ها، باکتری‌ها، تک‌یاخته‌ها و قارچ‌ها می‌باشند. از این بیماری‌ها می‌توان به سوزاک، سیفلیس، کلامیدیا، شانکروئید (آتشک)، تبخال تناسلی، زگیل تناسلی، هپاتیت ب اشاره کرد. بیماری ایدز نیز در دسته بیماری‌های آمیزشی قرار می‌گیرد. عفونت‌های آمیزشی تنها منجر به ایجاد بیماری در دستگاه تناسلی نمی‌شوند. برخی از این عفونت‌ها نظیر ایدز، هپاتیت و سیفلیس دستگاه‌های دیگر بدن نظیر سیستم ایمنی، کبد، قلب و دستگاه عصبی را نیز درگیر می‌کنند.

لازم به ذکر است عفونت‌های آمیزشی همیشه منجر به ایجاد علائم بیماری در فرد نمی‌شوند. بعنوان مثال حدود ۷۰٪ زنان و درصد قابل توجهی از مردانی که مبتلا به عفونت با میکروب سوزاک و کلامیدیا هستند، هیچ‌گونه علامتی از بیماری‌های آمیزشی را نشان نمی‌دهند.

۴ / خانواده و نقش آن در پیشگیری از اچ‌آی‌وی/ ایدز و عفونت‌های آمیزشی

همان‌طور که از اسم آن پیداست عفونت‌های آمیزشی عمدتاً از طریق تماس جنسی با فردی که دچار این عفونت است انتقال می‌یابند. علاوه بر آن برخی از انواع این عفونت‌ها می‌توانند از مادر باردار مبتلا به نوزاد منتقل شده، باعث ایجاد بیماری و یا معلولیت در نوزاد گردد. برخی از این بیماری‌ها نظیر اچ‌آی‌وی، هپاتیت ب و سیفلیس همچنین می‌توانند از طریق تماس‌های خونی منتقل شوند. همانند اچ‌آی‌وی، گسترش این بیماری‌ها نیز در جامعه به‌صورت ناگهانی رخ نمی‌دهد، بلکه ابتدا از یکی از گروه‌های در معرض بیشترین خطر شروع شده، سپس از طریق جمعیت‌های رابط به جمعیت عادی جامعه گسترش می‌یابند. گروه‌های در معرض بیشترین خطر عمدتاً شامل زنان تن‌فروش، مردانی که با مردان دیگر ارتباط جنسی دارند و مصرف‌کنندگان تزریقی مواد هستند. جوانان، مشتریان زنان تن‌فروش و ... جمعیت‌های در معرض خطر هستند و می‌توانند نقش جمعیت‌های رابط را ایفا نمایند.

نگاهی به آمار مبتلایان به اچ‌آی‌وی/ ایدز و همچنین عفونت‌های آمیزشی در کشور ما نشان‌دهنده این مسئله می‌باشد که مبتلایان، بیشتر در گروه سنی ۲۵-۳۴ سال قرار دارند. با توجه به جوان بوده جمعیت کشور و با نظر به اینکه بحران‌های اقتصادی، عاطفی و تحصیلی در این تشر از جمعیت به راحتی می‌تواند زمینه‌ای برای بروز نا هنجاری‌های رفتاری و ارتکاب رفتارهای پرخطر مرتبط با اچ‌آی‌وی و بیماری‌های آمیزشی گردد، توجه ویژه به این گروه از اهمیت خاصی برخوردار خواهد بود. به‌طور یقین ساختار خانواده و نحوه تعامل اعضای خانواده با یکدیگر نقش مهمی در مدیریت این بحران‌ها و پیشگیری از وقوع مخاطرات رفتاری مرتبط با اچ‌آی‌وی و سایر عفونت‌های آمیزشی چه در سنین کودکی و چه در سنین نوجوانی خواهد داشت.

در این مجموعه و نیز مجموعه بعدی سعی بر این است تا ساختار خانواده و نقش آن در پیشگیری از بروز رفتارهای پرخطر در فرزندان مورد بحث و بررسی